

**Reconfigurări sistemice
ale Comunității americane de Informații
din perspectiva „creării avantajului decizional”**

Corin VÎLCEANU

Ioana BELCIU

Serviciul Român de Informații

e-mail: ani@sri.ro

Abstract

In July 2008, the Office of the Director of National Intelligence released a document entitled “Vision 2015”. The vision charts a new path forward for a globally networked integrated Intelligence Enterprise for the 21st century, based on the principles of integration, collaboration and innovation and establishes some core concepts.

This article reveals the present concerns in the US National Intelligence Community regarding new means of remodeling intelligence structures by adapting them to the realities of the security environment in order to provide decision advantage to the decision-makers (policymakers, military commanders, law enforcement and homeland security officials).

Keywords: modeling intelligence structures, US Intelligence Community.

Prefigurarea schimbării priorităților Comunității americane de Informații

Momentul 11 septembrie 2001 a determinat reconsiderarea unor concepții și structuri funcționale, precum și schimbări semnificative în privința priorităților informative și a reformei sistemice a Comunității americane de Informații (CI), aflate, de un deceniu în stadiul de intenție. Drept urmare, în 2004, a fost creată funcția de Director al Comunității de Informații (DNI) în încercarea de a unifica și consolida agențiile de informații americane și de a le forța să realizeze schimbul de informații necesar îndeplinirii noilor obiective de securitate națională.

CI a fost înființată în 1947, odată cu adoptarea Legii Securității Naționale, deși fusese deja concepută la 7 decembrie 1941, în urma atacului surpriză de la Pearl Harbor și a luat forma sa actuală abia în 1981.

La 3 februarie 2010, fostul director al Comunității de Informații a Statelor Unite, Dennis Blair, a prezentat în fața Comisiei Speciale a Senatului raportul privind „*Evaluarea anuală a amenințărilor la adresa securității naționale*”¹. Raportul DNI concluzionează: *În urmă cu un an, economia globală, aflată într-o situație în degradare, amenința să atragă după sine o instabilitate politică generalizată. Sunt bucuros să vă informez că, deși redresarea economică rămâne în continuare slabă, norii care umbreau perspectiva strategică în acest domeniu s-au risipit parțial. În pofida nenumăratelor incertitudini și a provocărilor continue, situația economică și politică cu care ne confruntăm astăzi ar fi putut fi mult mai gravă în cazul în care căderea economică liberă nu ar fi fost stopată. Așa cum am arătat în urmă cu un an, mediul internațional de securitate este complex. SUA nu se confruntă cu niciun adversar dominant care să-i amenințe existența prin forța militară. Mai degrabă, complexitatea problemelor și multitudinea actorilor – statali și nonstatali – constituie, din ce în ce mai mult, una din cele mai mari provocări cu care ne confruntăm*².

Demisia lui Blair (la sfârșitul lunii mai a acestui an), după 16 luni de mandat, a survenit după o perioadă tulbură în activitatea serviciilor secrete americane, marcată de eșecuri precum tragedia de la baza militară Fort Hood (Texas), atentatul de la bordul avionului de pe ruta Amsterdam-Detroit, mașina capcană din Times Square (New York), ce au demonstrat că, în realitate, colaborarea dintre serviciile CI nu funcționează.

În luna decembrie 2009, cetățeanul nigerian Umar Farouk Abdulmutallab, în vârstă de 23 ani, a reușit să urce la bordul unei aeronave a companiei Northwest Airlines cu material explozibil, în pofida măsurilor antiteroriste extrem de stricte impuse în aeroporturi. Presa americană a dezbătut pe larg declarațiile consilierului președintelui american, specializat pe probleme de securitate, John Brennan, potrivit căruia *nu a existat nicio informație care să fi permis să știm că Abdulmutallab va comite acest atentat la bordul acestui avion*³. Totodată, potrivit oficialului, tatăl

¹ „Annual Threat Assessment of the United States Intelligence Community for the Permanent Select Committee of Intelligence” (3 februarie 2010) publicat pe https://www.dni.gov/testimonies/20100203_testimony.pdf.

² Ibidem, p. 45.

³ „SUA nu putea preveni tentativa de atentat de pe 25 decembrie” publicat pe <http://www.evz.ro/detalii/stiri/sua-nu-putea-preveni-tentativa-de-pe-25-decembrie-881358.html>, 4 ianuarie 2010.

atentatorului ar fi avertizat forțele de securitate din SUA cu privire la plecarea tânărului în Yemen unde intrase în contact cu extremiști. Consilierul președintelui a fost obligat să admită că sistemul de alertă teroristă nu a funcționat.

Comisia pentru Informații a Senatului a apreciat, în raportul emis la 1 mai 2010, că *greșeli sistematice ale serviciilor*⁴ au permis nigerianului să urce la bordul aeronavei și să detoneze explozibilul.

În publicația *Studies in intelligence*, vol. 46, nr. 1/2002⁵, **Aris A. Pappas și James M. Simon jr.**, ofițeri superiori în Staff-ul Managementului CI, au susținut o revizuire și o schimbare fundamentală a Comunității dintr-o structură cu un caracter profund tradițional, alcătuită din organizații independente și „orgolioase”, într-un organism configurat pentru a reflecta realitatea în care se desfășoară activitatea de informații.

Autorii apreciau că, pe fondul primării metodelor tehnice și umane de culegere a informațiilor, este necesară realizarea de ajustări și reconfigurări, întrucât natura izolată și episodică a amenințărilor contemporane impune o monitorizare mai precisă și constantă.

În fapt, recunoșteau că informațiile sunt culese din aceleași medii ca și înainte de 11 septembrie 2001 când serviciile americane se bazau pe tehnologia avansată, cu toate că trebuia accentuată dimensiunea de procesare, exploatare și analiză în condițiile în care avantajele tehnice acumulate în ultimele decenii au ajuns să fie cunoștințe publice.

Două dintre cele mai importante capacități de culegere de informații ale CIA s-au perimat: obținerea imaginilor prin satelit, afectată de revoluția din domeniile digital și al fibrelor optice și de creșterea marcantă a accesibilității comerciale a codificării, dar și operațiunile tradiționale cu agenți în ce privește lărgirea accesibilității la tehnologie, care face din ce în ce mai dificilă păstrarea identităților asumate și a altor aspecte ale profesiei de ofițer de caz.

De altfel, potrivit acestora, capacitatea CI de a păstra avantajul în sistemele de culegere de informații se va diminua pe măsură ce tehnologia va fi tot mai mult la dispoziția oricui este interesat și deține fondurile

⁴ Ivănescu, Lucia „Dennis Blair-șeful efemer al National Intelligence din SUA” publicat pe http://www.independent_al.ro/dosarele_independent/dennis-blair-seful-efemer-al-national-intelligence-din-sua.html.

⁵ <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol46no1/html/v46i1a05p.htm>.

necesare, context în care, principalul obiectiv al creării și folosirii sistemelor informative avansate trebuie să fie integrarea informațiilor colectate, care, în cazul în care nu pot fi procesate sau asimilate nu pot fi considerate informații secrete și prin urmare, devin inutile.

Fiecare agenție își elaborează noi tehnologii proprii, în principal în legătură cu domeniul ei de specializare, însă acestea au tendința să fie doar îmbunătățiri ale sistemelor existente, rezultatul fiind un sistem necorespunzător pentru beneficiarii care trebuie să răspundă unor provocări ce sunt într-o permanentă și rapidă schimbare.

Creșterea cererii de informații secrete a transformat simpla procesare a volumelor imense de date într-o sarcină descurajantă, în condițiile în care instrumentele actuale de procesare a informațiilor au fost proiectate să realizeze analize fundamentale ale unui flux de informații sistematic. Ca urmare a volumului sporit, limitelor de timp și resurselor umane reduse, aceste instrumente lovesc acum exact în procesele pentru al căror sprijin au fost create.

Pe fondul activării dimensiunii pre-emptive a *intelligence-ului* guvernamental determinat de războiul declarat împotriva terorismului după 9/11, agențiile de informații americane s-au confruntat în scurt timp cu un aflux masiv de informații primare care nu puteau fi procesate, analizate și exploatate oportun doar cu mijloacele de care dispuneau. În scopul surmontării acestor dificultăți, FBI a apelat din ce în ce mai des la firmele private de *intelligence*, pentru a folosi tehnologia și experiența lor în sprijinul guvernului.

Informațiile și datele care circulă în prezent cu viteza analizei trebuie să circule de acum cu viteza avertizării. Informațiile specifice care ar putea duce la identificarea și prinderea unui terorist trebuie să ajungă nestingherite din bazele de date cele mai clasificate și mai integrate la patrurile care duc la o oprire de rutină în trafic⁶.

Autorii clamau necesitatea investițiilor în activitatea de analiză, deoarece cerințele zilnice de a sprijini nevoile imediate ale deciziilor politice depășesc capacitățile existente de analiză.

De exemplu, imagini comerciale din spațiu au oferit recent lumii imaginea unui avion de recunoaștere american parcat pe un aerodrom chinezesc. Nu cu mult timp în urmă, o asemenea imagine ar fi putut veni

⁶ <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol46no1/html/v46i1a05p.htm>.

numai de la sateliții guvernamentali. În lumea modernă, accesul public la date pertinente prin rețele de știri ale mijloacelor de informare, prin Internet și chiar prin servicii private de informații, este universal și aproape instantaneu. Drept urmare, atât producătorii cât și beneficiarii informațiilor sunt tot mai confuzi în încercarea de a face deosebirea între produsele muncii de informații și analizele și opiniile din știri, și dintre dezinformare și minciună⁷.

Carmen Medina, fost șef al Centrului pentru Studii de Informații al CIA, afirma, în articolul *Revoluția viitoare în analiza informațiilor: Ce trebuie întreprins atunci când modelele tradiționale nu au dat rezultatele scontate*⁸ publicat în 2002, că modelul de analiză a informațiilor adoptat și utilizat nu reușea să răspundă schimbărilor rapide în ceea ce privește nevoia și preferințele beneficiarilor. Medina era de părere că agențiile americane se axează insuficient asupra beneficiarului și își concentrază resursele elaborând sinteze tot mai inutile, recomandând *un model revoluționar* care ar transforma analiza concentrată pe *evenimente zilnice* într-o gândire conceptuală previzională care să fie *mai puțin independentă și neutră* și mai mult construită pentru a îndeplini nevoile specifice ale beneficiarilor.

Jennifer Sims, Director of Intelligence Studies, Georgetown University susținea că este posibil ca succesul pentru victoriile aduse de serviciile de informații să nu țină doar de culegerea informațiilor *adevărate*, ci de câștigarea unui avantaj decizional asupra unui adversar. Un astfel de avantaj poate scoate din dilemă un guvernant care trebuie să ia decizii și să-l determine să acționeze. Această abilitate de a ușura alegerea este adevăratul obiectiv al serviciilor de informații.”⁹

Crearea avantajului decizional din perspectiva *Viziunii 2015* a CI

Crearea avantajului decizional reprezintă misiunea asumată programatic prin *Viziunea 2015*¹⁰ de către CI în procesul de transformare într-o Organizație Globală și Integrată de Intelligence, adaptabilă și capabilă să răspundă adecvat și eficient provocărilor evoluțiilor mediului de

⁷ Ibidem.

⁸ <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol46no3/html/v46i3a03p.htm>.

⁹ „Vision 2015: A Globally Networked and Integrated Intelligence Enterprise”, p. 8, publicat pe http://www.dni.gov/Vision_2015.pdf.

¹⁰ http://www.dni.gov/Vision_2015.pdf.

securitate în care dinamica și complexitatea schimbării generează riscuri mai mari și un viitor mai puțin predictibil.

Potrivit lui J. M. McConnell – Director al National Intelligence – care preciza în preambulul documentului menționat că misiunea Comunității de Informații este de a crea un avantaj decizional pentru beneficiarii noștri – politicieni, comandanți ai armatei, conducerea serviciilor federale și oficiali ai serviciilor de informații, aceasta înseamnă că noi colectăm și analizăm informația pentru a îmbunătăți capacitatea beneficiarilor noștri de a lua decizii, concomitent cu privarea adversarilor noștri de aceste avantaje.

Conform Viziunii 2015, schimbările peisajului de securitate, induse de globalizare și *era incertitudinii*, reflectate în reducerea timpului de reacție și comprimarea ciclurilor de decizie, impun proiectarea și operaționalizarea unui model de *intelligence* orientat către beneficiar, menit să confere abilitatea de a anticipa și preveni surprizele printr-o vigoare globală ridicată și previziune strategică.

Necesitatea schimbării paradigmei asupra relației servicii de informații – factori decizionali este generată și de schimbarea tipologiei beneficiarilor, fiind de așteptat ca noua generație de guvernanți, nefamiliarizați cu faptul că *intelligence*-ul este o sursă privilegiată, să dorească ca serviciile de informații să le ofere sprijin „la cerere”, personalizat și să fie tratați ca parteneri – atât ca sursă, cât și ca beneficiar final.

Translatarea de la modelul actual de informare, centrat pe produs, spre un nou **model interactiv**, care șterge distincția dintre producător și consumator, implică dezvoltarea unui proiect de informații tip rețea care să permită beneficiarilor să identifice, să acceseze și să exploateze informațiile de securitate, într-o modalitate sigură și ajustată nevoilor fiecăruia.

Obiective

Orientarea către beneficiar a informațiilor va impune dezvoltarea capacității organizației de *intelligence* de a oferi informații obiective, relevante, în timp util și precise unui palier extins de beneficiari, prin intermediul unor servicii și produse adaptate fiecăruia în parte.

Din perspectiva reconfigurării relațiilor cu beneficiarii și a implicării efective a acestora în procesul de *intelligence*, CI își asumă ca obiective:

– folosirea de tehnici sofisticate de depistare a nevoilor beneficiarilor și de evaluare a performanțelor organizației de *intelligence*, context în care întrebarea adresată în prezent beneficiarilor *Care sunt prioritățile voastre în materie de informații?* trebuie înlocuită cu *Ce doriți să realizați?* pentru ca

sprijinul acordat acestora să devină mai mult o relație (definită diferit de fiecare beneficiar) decât un eveniment;

- transformarea graduală a produselor analitice în **servicii adaptate**, prin translatarea accentului de la o simplă difuzare pe utilitate, beneficiarii urmând a fi implicați în acest proces prin întrebări *Ce ar fi dacă?*, nu numai prin concluzii de tipul *Ce?*. Pentru realizarea acestui obiectiv este necesar ca analiștii să colecteze date disparate și să utilizeze metode și servicii analitice în rețele analitice centrate pe misiune și destinate obținerii de informații obiective, relevante și în timp util;

- dezvoltarea unui **angajament față de beneficiar** și a unui model de management în care „managerii de rețea” să se ocupe doar de anumiți beneficiari, precum și o delimitare a managementului de rețea în funcție de tipul de beneficiar sau de tipul de problemă de securitate. Pe acest palier se vizează adoptarea unei abordări menite să îi apropie pe profesioniștii în informații de factorii de decizie și să familiarizeze noii beneficiari cu capacitățile și limitele organizației.

Misiuni

Acest model integrat – proiectat pentru a promova acuratețea, viteza și flexibilitatea informării, fără constrângerile legilor organizaționale sau canalelor funcționale – va transforma ciclul tradițional de informații într-o serie dinamică de interacțiuni între cele patru principii ale muncii de informații:

- *Management integrat al misiunii* – integrează și orchestrează resursele și expertiza în jurul misiunii, nu al organizației de intelligence sau al domeniului. Misiunilor permanente li se adaugă unele noi care exced securității naționale și, implicit, informațiilor specifice (epidemii/pandemii, inovații științifice și tehnologice, dezastre financiare, competiție economică, probleme legate de mediu, interdependență și securitate energetică, atacuri cibernetice, amenințări privind comerțul global și infracțiuni transnaționale) a căror îndeplinire va trebui să răspundă provocării generate de estomparea liniilor de demarcație dintre competențele serviciilor de informații interne și cele externe, precum și respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor;

- *Culegere de informații adaptată* – realocarea dinamică a senzorilor dispași sau conectați care pot lucra în mod autonom și în cooperare pentru îmbunătățirea capacității de răspuns, reducerea timpilor de colectare, îmbunătățirea acoperirii și acurateței prin interferențe și corelări;

- *Analiza coroborată* – capacitatea de a gestiona și exploata un volum de informații foarte ridicat și analiști dispași care să lucreze în

rețele de informații centrate pe o anumită misiune. Va trebui ca analiștii să colaboreze cu experți recunoscuți în domeniul academic, comercial și de cercetare și să își fundamenteze expertiza pe un acces mai extins la informații din surse deschise, fiind de așteptat ca beneficiarii să aprecieze în mod deosebit informările sintetice care îmbină expertiza analiștilor de *intelligence* cu relevanța ei pentru agenda politică și înțelegerea clară și corectă a situației globale. Precizia analitică și acuratețea vor reprezenta cerințele minime de așteptare ale beneficiarilor, iar analizele trebuie să fie clare, transparente și obiective;

– *Parteneriat strategic* – abilitatea de a extinde CI dincolo de limitele rețelei tradiționale, prin reconceptualizarea modelului actual de parteneriat care să includă aliați și, conjunctural, parteneri din lumea academică și industrie.

Interconectivitatea ridicată va spori capacitatea CI de a identifica, monitoriza și edifica un răspuns în fața unor vulnerabilități sau amenințări care apar la îmbinarea mai multor sisteme (de exemplu, infrastructuri critice de informații, piețe financiare fragile, pandemii etc.), cu potențial de declanșare a unor crize multiple (în mai multe domenii) și simultane.

Centrarea activității de informații pe o țintă-model concentrică ar trebui să accentueze integrarea misiunii, schimbul rapid de informații și expertiză, precum și integrarea resurselor dispersate și diverse pentru îndeplinirea unor misiuni specifice. Astfel, pentru îmbunătățirea vitezei de culegere și analiză a informațiilor relevante, este necesară înființarea unor centre integrate de *intelligence*, celule operative (importante pentru reducerea nivelurilor verticale) sau desemnarea unor manageri de misiuni care să gestioneze unitar problematica vizată și care să acționeze ca interfață între CI și factorii decizionali responsabili.

Bibliografie

1. *National Intelligence Strategy of the United States of America* (august 2009) publicat pe http://www.odni.gov/reports/2009_NIS.pdf, accesat la 19.07.2010.
2. *SUA nu putea preveni tentativa de atentat de pe 25 decembrie*, publicat pe <http://www.evz.ro/detalii/stiri/sua-nu-putea-preveni-tentativa-de-pe-25-decembrie-881358.html>, 4 ianuarie 2010, accesat la 19.07.2010.
3. Ivănescu, Lucia, „*Dennis Blair-șeful efemer al National Intelligence din SUA*”, publicat pe http://www.independent_al.ro/dosarele_independent/dennis-blair-seful-efemer-al-national-intelligence-din-sua.html, accesat la 19.07.2010.

4. Mazzafrò, Joseph M., „IC Vision 2015: Too Little and too Slow!”, publicat pe http://www.afcea.org.signal/articles/templates/intel_blog_template.asp?articleid=1673&zoneid0211, accesat la 19.07.2010.

5. Medina, Carmen, „Revoluția viitoare în analiza informațiilor: Ce trebuie întreprins atunci când modelele tradiționale nu au dat rezultatele scontate”, în *Studies in intelligence*, Vol. 46, Nr. 3/2002, publicat pe <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol46no3/html/v46i3a03p.htm>, accesat la 19.07.2010.

6. Pappas, Aris A., Simon, James M. jr., „Comunitatea informativă: 2001-2015”, în *Studies in intelligence*, Vol. 46, Nr. 1/2002, publicat pe <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol46no1/html/v46i1a05p.htm>, accesat la 19.07.2010.

7. Sims, Jennifer, Gallucci, Bob, „Why Intelligence-sharing can't always Make us Safer”, publicat pe <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/01/07/AR2010010703242.html>, 8 ianuarie 2010, accesat la 19.07.2010.

8. Wheaton, Kristan J., „Vision 2015 and The Definition of Intelligence (DNI.gov)”, publicat pe <http://sourcesandmethods.blogspot.com/2008/07/vision-2015-and-definition-of.html>, 23 iulie 2008, accesat la 19.07.2010.

9. http://www.dni.gov/Vision_2015.pdf, accesat la 19.07.2010.

10. <https://www.cia.gov>, accesat la 19.07.2010.

Corin VÂLCEANU este specialist în domeniul analizei de intelligence, absolvent al cursurilor de masterat Comunicare și Relații Publice din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, licențiat în studii economice și juridice, fiind implicat în pregătirea și susținerea cursurilor de pregătire pentru analiștii din serviciile de informații.

Ioana BELCIU este analist în domeniul analizei de intelligence, absolventă a Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, licențiată a Facultății de Psihologie și Științele Educației din cadrul Universității București. A publicat articole în Psihosociologia & Mass-Media (revistă trimestrială editată de Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”).